

Stiftsudvalg for funktionshæmmede og opmærksomhedsforstyrrede (SUFO)

Kirke og udviklingshæmmede i Haderslev stift - en rapport på baggrund af spørgeskemaer udsendt til præster og institutioner i Haderslev stift.

Arbejdsgruppen:

Benedikte Bock Pedersen, Birgitte Arffmann, Kim Eriksen og Verner Helwig Pedersen

Indledning

Arbejdsgruppen blev på foranledning af biskop Niels Henrik Arendt nedsat med henblik på en undersøgelse af den kirkelige betjening af de udviklingshæmmede i Haderslev stift.

Siden forsorgen overgik til amterne i 1976, er der sket en stadig større strukturændring indenfor området. Man har i stigende grad bevæget sig bort fra de store centralinstitutioner og placeret brugerne i mindre bofællesskaber, skoler og dagtilbud spredt rundt i flere af stiftets sogne.

Under indtryk af denne ændring satte arbejdsgruppen sig for, at undersøge nærmere, i hvilken omfang, der er kontakt mellem kirke/præst og bofællesskaber/skoler/dagtilbud i stiftets sogne. Gruppen enedes om konkret at udsende et spørgeskema til samtlige præster og institutioner i Haderslev stift.

Spørgsmålene har haft til formål at belyse, om der er kontakt mellem den stedlige kirke/præst og brugerne og i givet fald, hvori kontakten består: Undervisning, gudstjenester, kirkelige handlinger, koncerter – alt det der foregår almindeligvis i sognene.

Spørgsmålene har også til formål, at afdække ønsker om særlige tiltag, både hos præster og institutioner, samt om præster ønsker særlige kurser om den specifikke brugergruppe, som også hører med i billedet af en sognemenighed.

Arbejdsgruppens anbefalinger

Det anbefales Haderslev stift:

- At stiftet hvert andet år arrangerer en temadag om kirkelige tilbud til funktionshæmmede og opmærksomhedsforstyrrede (første gang 1. oktober 2008) og løbende tilbyder kurser om emnet, herunder kursus i tegn til tale.
- At provstierne følger op på undersøgelsen ved at analysere kirkens tilbud til de funktionshæmmede og opmærksomhedsforstyrrede i provstiet.
- At der fortsat gives et optimalt tilbud om konfirmandundervisning.
- At der i provstierne samarbejdes om at give et tilbud om juniorkonfirmandundervisning til de funktionshæmmede og opmærksomhedsforstyrrede.
- At KUSK i samarbejde med SUFO udvikler skole-kirke tilbud til de funktionshæmmede og opmærksomhedsforstyrrede.
- At der på stiftets hjemmeside laves et link med henblik på en vidensdeling om kirkelige tilbud til funktionshæmmede og opmærksomhedsforstyrrede og bofællesskaber/institutioner.
- At SUFO styrkes med et medlem med specialfaglig kompetence.
- At SUFO knyttes sammen med stiftets Religionspædagogiske Udvalg og KUSK ved at der udpeges en person (gerne pædagog eller lærer) til at være med begge steder.

Det anbefales institutioner og bofællesskaber:

- At institutioner og bofællesskaber i deres handleplaner forholder sig til beboernes og brugernes religiøse og åndelige behov og medlemskab af Folkekirken.

Analyse af spørgeskemaundersøgelse

af Benedikte Bock Pedersen

Ved spørgeskemaundersøgelse spurgte vi samtlige præster og alle institutioner og bofællesskaber hjemmehørende i Haderslev stift. Der blev stillet 10 spørgsmål. Vi fik svar fra 40 præster/ sogne og 42 institutioner. Første del af databehandlingen koncentrerer sig om svarene fra præsterne.

1. Er der udviklingshæmmede i dit sogn?

Her svarede:

28: ja, det havde de kendskab til at, der var.

12: nej det var der ikke/ ikke noget de kendte noget til i hvert fald.

Hos de 12 præster som ikke havde kendskab til udviklingshæmmede i sognet, var der selvfølgelig heller ikke tilbud. Det overordnede billede er, at hvis behovet dukker op, vil man positivt gribe det an. Ligesom præsterne også tilkendegiver at selvom de ikke har kendskab til, at der er udviklingshæmmede i sognet, så har præster medvirket ved kirkelige handlinger, hvor det drejede sig om udviklingshæmmede.

Har kirken tilbud til dem?

Her svarede:

9: ja

19: nej

Hvilke tilbud gives så?

De deltager i ordinære gudstjenester/ konfirmandforberedelse på særlige hold. Der arrangeres koncerter, julegudstjenester/ afslutninger, enkelte præster besøger lokale institutioner, grupper er i kirken mens organisten øver, enkelt tilbud minikonfirmand (Hannerup), særgudstjenester

Blandt de 19, som siger nej, anføres det dog, at enkelte har kirkelige handlinger.

Konklusion:

Der gives i stort omfang specialundervisning til konfirmander og et enkelt tilfælde også dåbsoplæring på 4. klassetrin, ligesom der også i stor udstrækning holdes juleafslutninger for værksteder, institutioner og bosteder. Der holdes i mindre omfang særlige gudstjenester. En del præster oplyser tillige, at udviklingshæmmede deltager i almindelige højmesser. Holdningen blandt præsterne er, at der serviceres i det opfang opfordringen kommer.

Er du interesseret i at udvikle det kirkelige tilbud for udviklingshæmmede?

Her svarede:

Ja::11

Nej /blank. 29

Der efterspørges dog undervisning og viden om udviklingshæmmede. Vi spurgte konkret til et 1-2 dages kursus på TPC og her svarede 14: at det var de interesserede i, der blev spurgt konkret til undervisning i tegn til tale.

Delkonklusion på spørgeskemaundersøgelse blandt præsterne.

Der er blandt præsterne overvejende positiv stemning i forhold til at tage arbejdet blandt udviklingshæmmede op, der burde også være et potentiale, fordi 28 præster giver udtryk for kendskab i forhold til at der er udviklingshæmmede i deres sogn, mens kun 9 af præster har kirkelige tilbud mod udviklingshæmmede eller har kontakt i en eller anden form. Der burde således være en potentiale på 19. Der gives udtryk for at opstår der et behov for kirken/præsten vil præsterne gribe det positivt og konstruktivt an, men det ligger mellem linierne, at det er bostederne, værkstederne og institutionerne som er den udfarende kraft.

Også institutionerne i Haderslev stift blev spurgt om deres kontakt og erfaring med Folkekirken
Først spurgte vi:

Har jeres botilbud/bofællesskab/værksted kontakt, hvor I bor?

Der blev svaret

Ja: 28

Nej: 14

Billedet er dog mere differentieret end tallene giver indtryk af, idet kontakt defineredes forskelligt. Nogle institutioner definerer kontakt som kirkelige handlinger, andre ikke. Og andre institutioner har kontakt med kirken, men det er så ikke sognekirken og i et enkelt tilfælde heller ikke Folkekirken.

Hvis JA! Hvilke former for kontakt:

Som ved undersøgelsen af præsterne er det overvejende billede, at behovet for konfirmationsforberedelse bliver dækket tilfredsstillende og i fuldt omfang. Dernæst opregner institutionerne kirkelige handlinger og deltagelse i koncerter, enten almindelige koncerter eller koncerter tilrettelagt med henblik på udviklingshæmmede (Haderslev domsogn og Bregninge) eller ophold i kirkerummet, mens organisten øver sig, julegudstjenester, særgudstjenester (Bregninge, Burkal og Gl. Haderslev); samtaler i forb. dødsfald, almindelig højmesser, personlig sjælesorg (Tinglev), ligesom enkelte deltager i gudstjenester i apostolsk kirke eller pinsekirken.

Er der brug for særlige tiltag fra kirkens side, som kunne dække jeres behov?

det overvejende svar er kortere gudstjenester suppleret med tegnsprog, tegn til tale og gerne dialog med præsten. Institutionerne ønsker også besøg af præsterne på institutionerne og bosteder evt. med sangaftner eller temaaftner, ligesom der efterspørges koncerter for yngre mennesker.

Behov for særlige tiltag i forbindelse med dødsfald?

Nej: 20

Minus svar/ ved ikke/ ja: 22.

Her svares forskelligt. Nogen vurderer at i forhold til begravelse og sorg, der dækkes behovet af præsterne i det omfang som det er nødvendigt; andre skønner, at undervisning af pædagoger og omsorgspersoner kunne udbygges.

Slutteligt spurgte vi til institutionernes erfaringer i mødet med kirken.

Har I haft negative erfaringer i mødet med kirken?

Nej: 40

Ja: : 2 (1 ja/nej) 1 (*det er kedeligt*)

Delkonklusion på spørgeskemaundersøgelse blandt institutionerne:

Der er en del personalepolitik på området eks: ”vi er et arbejdssted, kirke hører til fritiden og hører derfor under bostedet” eller ”vi bruger kirken som folk flest.” Der er dog ikke tvivl om, at de institutioner, som har kontakt og deltager, ja, de er glade for det de deltager i: Julegudstjenester, koncerter, gudstjenester mv. der er stor forskellighed i, om brugerne selv kan tage af sted eller er afhængige af, at pædagoger og plejepersonale skal ledsage dem. Institutionerne er overvejende positivt indstillede og har positive erfaringer med brug af kirkelige tilbud. Der er også forskel på hvorvidt de udviklingshæmmede har været inddraget i beslutningen eller ikke.

Konklusion

Forholdet mellem kirke og udviklingshæmmede er kendetegnet ved, at det står på 2 ben. 1. institutioner defineret bredt (skoler, bosteder, bofællesskaber, værksteder) og 2. hjemmene. Der er således ganske stor forskel på om en præst har enkelte udviklingshæmmede i sognet eller en stor institution.

De tilbud som gives til institutionerne er, som også undersøgelsen afspejler, meget forskelligartede og spænder vidt og ligner den øvrige del af kirkens arbejde med gudstjenester, koncerter og undervisning af konfirmander.

For præster som kun har få hjemmeboende udviklingshæmmede/ små bofællesskaber i sognet er mulighederne anderledes. En oplagt mulighed er at indgå i samarbejde på tværs af sognegrænser, at der f. eks på provstiplan drøftes, hvordan vi som provsti kan give de udviklingshæmmede et godt tilbud og en ordentlig service. En oplagt og selvindlysende mulighed er også hjemmebesøg hos de

familier i sognet, som har udviklingshæmmede børn, disse børn bliver jo i samme omfang som normalt fungerende børn døbt.

Det har været arbejdsgruppens ønske med spørgeskemaundersøgelsen at sætte fokus på arbejdet med udviklingshæmmede og at tydeliggøre overfor præsterne, at udviklingshæmmede udgør en del af sognets og præstens arbejde. Præstens opgave er at give kirken et ansigt i forhold den udviklingshæmmede. Det er undersøgelsens resultat såvel som arbejdsgruppens erfaring, at der overordnet skal være en indgang, en kontakt og tillid mellem præst og institution. Forholdet til den udviklingshæmmede skal bygges på et personligt tillidsforhold præst og udviklingshæmmede i mellem. Det overordnede ansvar for denne kontakt er kirkens, det er fra kirke og menighedsråd, at initiativet skal komme. Da kontakten mellem kirke og udviklingshæmmede er bygget på et tillidsfuldt forhold præst og institution imellem kan først del af opgaven være at præsten gennem samtaler med pædagoger/forældre/medhjælpere gør opmærksom på, at de udviklingshæmmede, som medlemmer af folkekirken, kan have brug for et kirkeligt tilbud, at pædagoger/forældre/medhjælpere ved at hjælpe den udviklingshæmmede til kontakt med kirken kan fremme den udviklingshæmmedes livskvalitet og værdighed. Forældre og bosteder skal opmuntres til også at tilgodese dette område af den udviklingshæmmedes liv.

Undersøgelsen viser, at der burde være basis for en udbygning af dette område, hvis vilje og kræfter er til stede.

Rapporten dateres maj 2008